

AZ ÚJ SZOMSZÉD.

Mikor a boltosoknál való bevásárlások elvégzése után Török Pál megállt kocsijával az uradalmi ház előtt, olyan bizonyosra vette, hogy a bérlet dolgát egy-kettőre elvégzi, hogy még az istrángot se vette le.

— Mindjárt jövök! — szólt oda a felségének. — Addig gondolkozzál, hogy nem felejtettünk-e el valamit?!

Török Pál bement a tisztartói házba, Törökné meg a kukoricaszár-ülésen szépen számbavette, hogy mi mindent vásároltak? A lúgkövet, a sót, a borsot megvették, az olaj is megvan, a lámpabél is megvan. De ni, gyufát nem vettek! Nem baj, — gondolta magában Törökné —, hiszen van még odahaza egypár pakli s így még jobban takarékoskodnak majd vele. Úgyis rettentő drága volt minden s nagy csomó pénzt hagytak itt, de hát többet kell venni egyszerre mindenkől, mert hiszen minden héten nem szaladhat be az ember a szedres-zugi tanyákról ide a városba. Ami különben voltaképen szerencse. Mert így kevesebb az alkalom a pénzköltésre. Aki nem akarja a pénzét az ablakon kidobni, az csak maradjon odakinn a tanyákon, minél messzebb a várostól, mert itt nagyon sok a kísértés. Imhol a gazdalányok s menyecskék, lám, már selyemharisnyában járnak és olyan átlátszó a ruhájuk, hogy pirulás nélkül nem lehet rájuk nézni! Nem is foghatja fel az ember, hogy az idevalósi gazdák s gazdalegények miért nem pofozzák ki a házból az ilyen megveszett fehérnépeket?!...

Töröknének bőséges ideje volt arra, hogy az élemedett asszonyok benső örömeivel jóízűen kiharagudja magát a péntekhelyi léha népek miatt, mert az ura csak nem jött, csak nem jött! Nagysokára aztán egyszer mégis csak megnyílt a tisztartói ház kis ajtaja: kilépett Török Pál és úgy bevágta maga után az ajtót, hogy csak úgy dörrent. Az asszony kérdőleg nézett haragos emberére, de az, se szó, se beszéd, hirtelen föllépett a kocsira, közibe vágott a két lónak s jóformán csak akkor zötytyent le az ülésre, mikor a kis lovak ijedten elrántották a kocsit.

A köves úton rettenetesen zörgött a koci, de akárhogy zörgött is, az asszony mégis csak hallotta, hogy az ura olyan kegyetlenül káromkodik, hogy az még tőle is soknak tetszett. Mikor a Messzer-kocsmánál letértek a köves útról, a zörgés megszűnt, de a káromkodás csak folytatódott. Törökné ismerte az urát s tudta, hogy amíg kedvére ki nem káromkodja magát, addig nem lehet vele okosan beszélni, hát megvárta az utolsó dörgést is s csak azután szólalt meg:

— Hát mit mondott a tisztartó úr?

— Mit?! Hát, hogy a hollók vájnak ki azt a vaksi két szemét! azt mondta, hogy: nem adhatja nekem a földet, mert a gróf mást rendelt!

Itt Török Pál megint belejött a káromkodásba, a felesége meg elálmél-

kodott és elhült. Hogy a gróf nem nekik adja azt a húszholdas bérletet, amelyik az ő tulajdon tanyájuk mellett van?! Hát miféle lelketlen gróf az ilyen? Hát miért adja a szedreszugi földeket kisembereknek bérbe, ha a szomszédot semmibe sem veszi, holott az a szomszéd, akinek tulajdon földje is van, csak előbbvaló mindenféle nincstelen embernél!

— Mondta kend, hogy már benne vagyunk? — kérdezte az asszony, mikor az ura valamennyire kikáromkodta magát.

— Persze, hogy mondtam — szólott Török Pál —, hogy az Isten csudájába ne mondtam volna?! Azt mondtam a tisztartónak: nézze uram, ez az a húsz hold, amit az a Szőcs Pál bírt, aki harmadéve elesett s akinek a felesége aztán elherdálta amijük volt és elment Pestre rosszalkodni; aztán én vettem át a földeket tőle a tisztartó úr tudtával és mert annak a földnek most az ősszel jár le az árendája, hát ezt a bizonyos földet akarom én, mint mesgyés szomszéd, a magam nevére iratni tizenkét esztendőre!

— Hát azt mondta-e kend, hogy a mi fiúnk is a háborúban van, aztán mióta ottjár, a felesége meghalt és két unoka maradt a nyakunkon?

— Mondtam!

— Aztán mégsem adja?

— Nem adja! Mindenre csak azt felelte, hogy: értem én, hogy mit akar kend, de semmi áron nem adhatom, mert a fiatal gróf, aki fogoly Muszkaországban, onnét azt írta, hogy van neki ott egy jó embere, egy száldobosi ember, aki neki puccerje volt, hát ha a szedresi-zugban van üres bérföld, azt annak a bizonyos puccernak a nevére kell írni azonnal s annak az apját az ősszel bele kell ültetni a tanyába!

Az asszony csak sápadozott:

— Hogy ilyet is megér az ember! Aztán csak bele kell nyugodni!

— Nyugszik az ördög! — harsant fel megint az indulat Török Pál keserű szívéből. — Hogy én ebbe belenyugodjam?! Én tőrjem, hogy a pén-tekhelyi határba, a szedresi-zugba egy száldobosi ember befészkelje magát?! Nem én, ha addig élek sem! Csak hadd jöjjön oda az a vén száldobosi ember! Tudom megkeserüli, mert én megszalajtom onnét s nem hagyok neki békét, amíg vissza nem megy oda, ahonnét jött!

Törökné erre egy kicsit megnyugodott. Nem azért, mintha azt remélte volna, hogy ha az ő embere kipiszkálja a bérletből a puccer apját, mindjárt ők kapják meg azt a földet, hanem azért, mert könnyebb elviselni minden hátratételt, ha valamiképen bosszút állhat az ember azon, aki miatt félrelökték s aki máskülönben nagyon is hivalkodhatnék a boldogságával! Úgy látszik, ilyenfajta gondolatok járhattak Török Pál fejében is, mert ő is megcsihadt s a tehetetlen harag lobogó lángja helyett a bosszú vágyának komor tüze parázlott a szemében.

Hazaérkezvén a tanyára, a két kis unoka azzal a hírrel fogadta az öregeket, hogy ottjárt látogatóban a másik nagyanyjuk, meghalt édesanyjuknak az anyja. No — gondolta magában Törökné —, ez éppen jókor járt itt; legalább nem kellett a kedvéért jobb ebédet főzni és így egy csirkével többet lehet eladni, ha majd megint erre jár a csirkeszedő bajuszos-kofa.

Török Pál meg, akinek sehogysem tudott kimenni a fejéből, hogy a jövő esztendőre már nem neki terem a mesgyés bérföld s ennél fogva kevesebb lesz az élet, megkérdezte Pannikát:

— Aztán nem mondta az öreganyád, hogy elvinne benneteket magához?

— Azt nem mondta — felelte Pannika —, de azt mondta, hogyha nem volna olyan elesett, szegény özvegyasszony, mint amilyen, akkor bizony elvinne bennünket magához és aztán ott megtanítana bennünket az imádságokra, hogy el tudjuk mondani a Miatyánkot . . .

— No, látszik — dörmögte Török Pál —, hogy öreganyátoknak egyeben sem jár az esze, csak az imádságon. Valóságos faszent lesz belőle!

* * *

Szép őszi délelőtt volt, mikor a tisztartásági segédtiszt úr lóháton kijött a szedres-zugi bérletet átvenni s átadni. Annak a bizonyos száldobosi puccernek az apja meg az anyja s a húga két nem nagyon megrakott szekérral csirkéstől, kutyástól, mindenestől előbb megjöttek, de kívül álltak meg a tanya előtt s csöndesen várakoztak. Mikor aztán a segédtiszt úr kiérkezett, utána szépen behajtottak a tanyaudvarra. Török Pál ott állt az udvaron; a segédtisztnek még, úgyahogy, csak köszönt, de a száldobosi népekre rá se nézett. A segédtiszt úr aztán elkezdte a felnézést. A fedélen s kívül a falakon nem igen akadt semmi szemmel látható baj, de belül a tanyaházban annál több minden baj volt. Minden ajtózár rossz volt, egy sarokvas sem volt jó, a búboskemence oldalán olyan nagy lyuk volt, hogy egy ember kimászhatott volna rajta; az istálló jászolából jóformán csak a gerendák maradtak meg; a gémeskútnak nem volt sem ostrom, sem vedre. A segédtiszt úr dúlt-fúlt s egyre azt hajtogatta, hogy így-úgy, Török uram mindezekért felelős! Török Pál pedig, mintha nem ő rontott volna el minden zárat, minden ajtósarkat, mintha szánt-szándékkal nem ő rúgta volna be a búbost s nem ő hordta volna el a jászol deszkáit, a kútostort és a vedret, — igen fennhangon felelgetett:

— Nekem ezt a házat senki át nem adta! Mikor Szabó elesett, a tisztartó úr azt mondta: „most nincs emberem, akit kiküldjek, kend csak vegyen át mindent úgy, ahogy van, megbízom kendben egészen, kend maga is gazda!“ Hát énrajtam most ne kereskedjenek! Aztán a házat nem is használtam, hiszen a magam tanyájában laktam; ez üresen állott, én csak a földeket használtam!

— No, majd a bíró előtt meglátjuk, kinek lesz igaza! — szólta a segédtiszt.

— Nekem semmi dolgom a bíróval! — hangoskodott Török Pál. — Ha pereskedni akarnak, pereskedjenek Szabó feleségével, talán, ha nagyon keresik, megtalálják Pesten, valami jóféle helyen!

Itt megszólalt a száldobosi puccer apja:

— Kérem, tekintetes uram, ne tessék ezért senkivel sem pereskedni! Rendbehozok én mindent, aztán nem lesz itt semmi hiba! Török Pál ujjammal is majd megértjük egymást!

Az öreg bársonyos hangja olyan szeliden zengett, hogy Török Pál szinte megilletődött s a lelke úgy utánarezdült, mintha, valaha, valahol hallott volna már ilyen hangot. Régen, a templomban az orgona? Vagy valami szépszavú harang? Vagy, egykor, gyerekkorában, nagy ünnepnapok tiszta örömei idején a maga lelkének lett volna ilyen a szava?!

Török Pál felrázta magát. Eh, ki tudja, micsoda sunyi, alamuszi

ember ez a fehérhajú, kékszemű öregember?! Az, bizonyosan az: nyilván az a szokása, hogy előbb behízelgi magát s mint a kígyó, akkor marja meg az embert, mikor gyanutlanul a keblén melengeti!

A segédtsízt úr, akinek most ez volt a hivatalos kötelessége, tovább is firtatott mindent. Hogy: hát hol az idej szalma? Annak itt kell lennie, mert a szerződés szerint az az uradalomé, vagyis az új bérlőé!

— Hát nincs itt a szalma! — tüzeskedett megint Török Pál. — Egy az, hogy az idén alig volt szalma, aztán, ami volt, azt meg hazavittem a magam udvarára, azért, mert...

— Kár az ilyen beszéddel az időt lopni! — türelmetlenkedett a segédtsízt úr. — Az idej szalmát kutyakötelessége kendnek átadni ennek az új bérlőnek: Juhász Jánosnak! Punktum!

Az új bérlő, az öreg Juhász János megint megszólalt:

— Tekintetes uram! Tessék ezt is ránk hagyni! Majd eligazítjuk mi békességben Török Pál urammal. Hiszen tudom, hogy gazduram sem akarja, hogy a mi állataink éhenvessenek.

Török Pál úgy alulról pillantva, megint megnézte az öreg Juhász Jánost. Az olyan szelid, bizodalmas tekintettel nézett vissza reá, mint valami tisztalelkű, ártatlan gyerek. Török Pál ettől egy kicsit mintha megzavarodott volna, de a segédtsízt úr sok mindenféle új kifogása megint helyrezoékkentette a rendes kerékvágásba és ameddig csak eltartott a hivatalos eljárás, mindvégig olyan fennhéjázó és pokrócgoromba volt, amilyen csak egy szedres-zugi tanyásgazda tud lenni, ha valami jöttment száldobosi embert tesznek be bérlőnek éppen arra a mellette való földre, amely három esztendeig már az ő kezén volt!

Mikor a segédtsízt úr ellovagolt, Török Pál úgy otthagya Juhász Jánosékat, mint Szent Pál az oláhokat. Azt sem mondta nekik: be-fellegzett!

Otthon faggatta a felesége, hogy hát hogy' volt, mint volt? Török Pál, kevés szóval, nagyjában elmondta a dolgokat. Arról azonban, hogy Juhász János miket mondott és hogy milyen az öregnek a szeme és hogy' szól a szava, Török Pál nem szólt egy szót sem. Mintha nem akarta volna elárulni a felesége előtt sem, hogy egyáltalában ránézett az új szomszédra. Az asszonynak nagyon tetszett a segédtsízt úrral kezdett sok huzavona és feleselés.

— Hát ez jól indul! Jól kikezdi majd kend ezeket! — szólt az asszony nem is titkolt örömmel. — Bizony nem is érdemli meg az ilyen nép, hogy egy perc nyugodalma legyen! Ki kell ezeket innét keseríteni!

— Hát azt csak bízd rám! — fenekedett Török Pál sötétén, de valahogy úgy érezte, hogy most már maga sem egészen bizonyos a dolgában. Mert: valami van ebben az öreg emberben. Lám, egész délelőtt egyetlen egyszer sem szólongatta őt szomszédnak, hanem, mint ahogy az holmi ideceppent bérlőhöz illik, gazduramnak és Török Pál uramnak tisztelte!

Aznap délután Török Pál akármit csinált a maga tanyáján, akaratalanul mindig úgy fordult, hogy átleshessen a szomszéd tanyába. Láta is, hogy valami kötélre kötött itatóvederrel húztak vizet a kútból. Azt is látta, hogy az árokpártokon gazoltak az állatoknak egy kis eleséget. A szalmát azonban senki sem jött át követelni!... Furcsa ember lehet az a száldobosi puccer apja, ez az öreg Juhász János, de az is lehet, hogy csakugyan csak ravaszkodik, csak teszi magát ilyennek, hogy aztán akkor

ugorhasson neki az ember torkának, mikor nem is gondol ilyesmire az ember. No, korábban keljen fel, aki Török Pál eszén túl akar járni!

Késő este Török Pál mégegyszer eltekintett a szomszéd tanya felé.

Világos volt az ablak és mintha valami éneklésforma hallott volna ki a házból.

A világosságot elhitte Török Pál, de az éneklésről inkább azt gondolta, hogy a füle cseng, mert hiszen ki az ördögnek lehetne kedve bedőlt kemence, félsarokvason lógó ajtó, s betört ablakok mellett énekelni, legkivált mikor annyi szalma sincs a tanyában, amennyiből embernek s állatnak fekvőhelyet lehetne csinálni?!

* * *

Úgy látszik, mégis igaz az a mondás, hogy akire az ember nappal sokat gondol, éjtszaka azzal álmodik, mert Török Pál azt álmodta ezen az éjtszakán, hogy olyan fehér a haja, mint a Juhász Jánosé, a szeme is olyan tiszta kék, s hogy ő mondogatta a kötözködő segédtsízt úrnak, hogy: tessék ezt ránk bízni, tekintetes úr, eligazítunk mi mindent békeségben! Török Pál álmában nagyon örült, hogy ő éppen olyan, mint Juhász János, de reggelre kelve annál jobban haragudott, hogy az álom ehhez az alamuszi vén emberhez tette hasonlóvá és mikor az egyik pejő itatás után a kúttól vissza akart fordulni az istállóba, ahelyett, hogy az eketalyiga mellé állott volna, olyan rettenetes káromkodást tett, hogy még a felesége is kitekintett a pitvarból.

— No né! — szólt az asszony. — Már azt gondoltam, hogy a szomszéd jött át a szalmaért!

Török Pál erre nem felelt semmit, jól a szemére vágta a kalapot, s nagy mogorván kiment az ekével a legszélső táblára.

Talán a nagy káromkodásra, vagy talán azért, mert csakugyan ki-aludták magukat, az unokák is felébredtek s a szappannak takarékoságából való mellőzésével a híréért hirtelenül elvégzett úgynevezett reggeli tisztálkodás után hozzáláttak a mindennapi munkájukhoz. Mert hiszen egy ilyen huszonötholdas nagyapa nem etetheti az unokáit ingyen!

A kislány alig hogy bekukkantott a tyúkólba, mindjárt észrevette, hogy nagy baj történt az éjtszaka: valami görény vérét vette egy nagyobacska csirkének! Pannika felkapta a megölt csirkét s szaladt vele a nagyanyjához. Az majd megnémult az ijedtségtől, de aztán magához tért, s a rettenetes nagy kár miatt olyan szitkozódást vitt véghez, hogy az magának Török Pálnak sem vált volna szégyenére. Az öregasszony aztán, hogy a kárból mégis legyen valami haszon, egyet gondolt, s ezt mondta Pannikának:

— Fogd meg ezt a dögöt, eredj vele szépen a mesgyéig s ott, amilyen messzire csak bírod, dobd be az új szomszédék földjére; hadd szagulják ők, ha rohad!

Pannika nagy szemeket meresztett, de szólni nem mert; fogta a csirkét s azt tette, amit a nagyanyja parancsolt.

Mikor a kislány visszakerült, Törökné megkérdezte:

— Nem látott meg senki?

— Nem, csak a kutya.

— A kutya?

— Az. Ott boklászott éppen a kutya s mikor meglátta, hogy egy csirkét hajítok át az ő földjükre s a csirke nem mozdul, hát odasomfordált, a szájába vette s bekocogott vele a tanyaudvarba.

Törökné nagyon megharagudott most magára, hogy lám, ő arra, esztelenül, nem gondolt, hogy ezeknek a jött-menteknek még kutyája is lehet s az jár jól, ha a csirkét a szomszédba dobhatja. Egy jó félóráig folyton ezzel emésztette magát a derék asszony, s talán egész délelőtt emiatt dörmögött volna, de váratlanul látogató jött a tanyába: az új szomszéd, Juhász János lánya jött.

— Engedelmet kérek, — így kezdte a szót Juhász Veron — de úgy látszik, a mi kutyánk kárt tett; széttépett egy idevalósi csirkét, pedig ezelőtt sohasem tett ilyet! Nem tudjuk, hogy történhetett, de a csirke csak idevalósi lehet, hát hoztam helyette másik csirkét, a kutyát meg megkötöttük. Ne tessék haragudni!

Törökné akárhogy tette magát, bizony nagyon megzavarodott, hanem a csirkét mégis csak átvette. Azzal áltatta magát, hogy kénytelen vele, mert hiszen másként kiszülhetne a turpisság, — de bizony, ami igaz, igaz, titkon örült, hogy mikor a görény az ő csirkéjének vette a véré, voltaképen mégis csak az új szomszédnak csinált kárt.

Nehogy a csirkéről kelljen tovább beszélni, Törökné megkérdezte Veront:

— Maga ügye már asszony? A kontya szerint.

— Az, özvegyasszony vagyok...

— S az ura?

— Elesett még tizennégyben.

— Gyerek maradt?

— Nem maradt. Magamra vagyok...

Itt a beszélgetés megakadt, Juhász Veron aztán illedelmesen elköszönt. A pitvarajtóban megcirógatta Pannika orcáját s ezt mondta neki:

— Én már nem játszom bábuval, de a gyerekkori bábum megvan még; ha egyszer, kislány, átjönneél, megmutatnám! Haja is van, cipője is van, olyan, aki lejár!

Törökné egész bizonyosan tudta, hogyha láncon tartaná is, Pannika a hajas és cipellős bábu látására egyszer csak átszökik az új szomszédhoz, mégis mikor Juhász Veron kívül volt már a tanyán, ráparancsolt a gyerekekre:

— Aztán meg ne tudjam, hogy ezeknél átvoltál! Ha pedig a csirkéről csak egy mukkot szólsz, akkor ütött az utolsó órát!

Pannika felfogadta magában, hogy nem, a csirkéről nem fog beszélni, mert hiszen miért piruljon ő azok előtt a nagyanyjáért, de arra is elszánta magát, hogy a hajasbabát pedig, akinek a cipője lejár, mindenáron megnézi!

Pannika még aznap délután át is lopakodott Juhászhéhoz. Egy jó órát töltött ott. A nagyanyja nem vette észre, hogy átszökött, mert Törökné asszonyom most magamagával tusakodott, hogy elmondja-e a csirke történetét az urának, vagy sem?! Bizony nem merte elmondani, attól félt, hogy az ura még azt gondolja róla, hogy ő ezeket az új szomszédokat valami jó embereknek kezdi tartani.

Török Pál sem hozta őket szóba egész este, pedig az esze napközben is mindig a szomszédba járt s mindig maga előtt látta az öreg Juhász

János szelíd kék szemeit. Hiszen ha igazán olyan szelídek volnának azok, amilyenek mutatkoznak! De azt tartja a mondás, hogy: a kékfefelejts-bokorban is akad kígyó! A kígyónak pedig a fejére kell taposni!

Az unokák hamar elálmosodtak. Pannika meg a kis Miska bementek a pitvarból a szobába s befeküdtek a kuckóba. Miska, amint letette a fejét, nyomban el is aludt volna, de Pannika felrázta s halkán rászólt:

— Ne aludj, előbb imádkozzunk!

— Imádkozzunk?! — álmélkodott Miska. — Hiszen nem tudunk mi imádságot!

— Én már tudok! Juhász Veron tanított rá ma délután. Tedd össze, Miska, a kezedet s aztán mondjad: Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, . . . jöjjön el a Te országod . . . jöjjön el a Te országod . . .

Miska Pannikának engedelmesen utána suttogta az imádságot, az „országod“-nál aztán, ámbár háromszor is nekikezdett, végképen megakadt Pannika.

— Csak eddig tudom. A többit majd megtanulom. De azt is tudom még, hogy a vége az, hogy: Amen!

— Amen! — motyogta Miska már behúnyt szemmel és békével elaludt.

* * *

Török Pál másnap, harmadnap, negyednap s egész héten mindennap nagyon dorzanyosan ébredt s amint átnézett a szomszédék felé, mindig felforrt. Nem elég, hogy kiteszik az embert az ilyenek miatt a bérletből, hanem akarva, nem akarva egész nap ezeken kénytelen az ember az esztét járattatni! Már csak emiatt a bosszúság miatt ki is kell ezeket keseríteni minél előbb! Lám, az is napról-napra gyanusabb, hogy a szalmát nem követelik! Emögött valami lappang! Az az öreg ember, akinek a szeme békeséget hazudik, sunyi módon, bizonyosan valami jó alkalomra vár, amikor a készületlen szomszédot váratlanul támadhatja meg. Minél előbb jó lesz törésre vinni a dolgot, még pedig akkor, mikor az embernek magának alkalmatosabb.

Török Pál egy napon kivezette a pejkokat az istállóból és előkurjantotta a Miska gyereket:

— No, Miska, gyere!

A gyerek szó nélkül indult a nagyapja után, aki a két lovat kötéféken vezette az alsó tábláig. Ott aztán békóba tette a lovak lábát, s így szólt Miskához:

— Mármost, Miska, te itt maradsz. Én visszamegyek a tanyába aztán mikor már engem nem látsz, betereled a két lovat ide a szomszéd földjére. Jó messzire kergesd be őket, de úgy, mintha ki akarnád tereelni őket onnét, aztán te is szaladj majd vissza a tanyába.

Ezzel az öreg otthagya a kisleányt a lovakkal s a gyerek pontosan megtette, amit az öregapja parancsolt. Bizony a lovak jól beletapostak a szomszéd puha, szántott tábláiba. Hát — gondolta Török Pál magában — ez kár is, meg bosszúság is lesz a szomszédnak.

Alighogy Miska megjött a tanyába, Török Pál észrevette, hogy az

öreg Juhász János a maga tanyájából igyekszik a lovak felé. Azok nem szaladtak meg tőle, mert hangos szóval nem hajkurázta őket kifelé. Aztán mikor a pejkekhez ért Juhász János, megállott, majd lehajolt a lábukhoz, levette a békót és szépen, csendesén, sörényüknél fogva vezette őket a tanya felé. Nem a maga tanyája felé, mint ahogy a kárban talált állatokkal más tette volna, hanem — Török Pál tanyája felé. Török Pál sehogy sem tudta mire vélni ezt a dolgot. Hát vér helyett aludttej van ebben az emberben? A jászol, a kút, az ablak, az ajtó miatt nem haragszik, szalmáért nem jön? Vagy talán csak azért vezeti most ide a lovakat, mert itt mindjárt követelődzni akar? Azt ugyan ne próbálja meg, ha jót akar!

Juhász János bevezette szépen a lovakat a Török Pál udvarába és szeliden megszólalt:

— Betévedtek a lovak mihozzánk, aztán mert a lágy földön mindig bajt csinál a békó, imhol, ennek a keselynek a lábát egészen kivérezte a kötés.

Török Pál bambán bámult a ló véres lábára, nézte, nézte, de talán nem is látta, szólni nem szólt semmit, mintha megnémult volna. Az öreg Juhász János pedig szelid szóval rendelkezett:

— Gazduram, hozzon hamar egy itatóveder friss vizet, kimosom a sebet, mert bepiszkolja a sár. Te kisló, kérj valami vászonrongyot az öreganyádtól, te Pannika meg szaladj át mihozzánk és mondd meg, hogy adják oda neked a tányérosról azt a sárga kenőcsöt...

Török Pál szerette volna elhíttetni magával, hogy a ló lába miatt igazodik ő olyan készségesen, szó nélkül a szomszéd minden parancsához, de a lelke mélyén mégis olyanformát érzett, mintha ez az ember, aki a sok kártételért nem pereskedett, aki a szalmáért még most sem szólt, valahogy megbabonázta és varázslat alá fogta. Valami ilyen ereje lehet ennek az öreg embernek, mert a gyerekek is szinte szívesebben szaladnak az öreg szavára, mintha a tulajdon öregapjuk ripakodott volna rájuk, sőt az asszony is fürgébben hozza a vászondarabokat, pedig ő tudván tudta, hogy a lovakat szántszándékkal terelték be a szomszéd földjére és várta is, hogy ebből micsoda nagy veszekedés fog kicsattanni. De még a kesely is minden ficánkolás nélkül, egy helyben állva, olyan nyugodtan hagyta, hogy az öreg kimossa a sebet s bekösse, mintha valósággal jól esett volna neki ez a gondoskodás s mikor közbe oda-odahajtotta fejét a pejke fejéhez, Török Pálnak úgy tetszett, mintha a kesely azt súgta volna a párjának: bizony áldott jó ember ez az öreg ember!

Mikor Juhász János elkészült a pejke lábával, megszólalt:

— Hát már most bevezetheti gazduram a lovakat; a kenőcsöt itt hagyom. Holnap így maradhat a ló lába; aztán tegyen gazduram új kötetést rá. Ha aztán meggyógyult a ló, a maradék kenőcsöt talán valamelyik gyerek majd hazahozza.

— Majd a Panni, vagy a Miska hazaviszi! — szólt egy kicsit dadogva Török Pál és sietve elindult a lovakkal az istállóba. Érezte, hogy illet volna többet is mondania, s nagyon is illet volna megköszönnie az öregnek a segítségét, de nem tudta kiszorítani a szót, mert ott volt a felesége s az előtt rettenetesen szégyelte volna elárulni, hogy: a szomszéd így legyűrte az egyenetlen harcban!

Az asszony egypár lépésnyire kikísérte a szomszédot, ő sem tudta

ugyan kihozni a „köszönöm“-öt, de valami sugallat által szinte kényszerítve megszólalt:

— A minap Veron egy csirkét hozott át. Ma megkerült a mi elvesztett csirkénk; az ördög tudja, hogy hol bujkált eddig, jöjjön hát majd át Veron a csirkéért! . . .

Pannika, aki mellette állott, titkon, csodálkozó szemmel nézett fel az öreganyjára. Honnét kerülhetett volna elő az a csirke, amelynek a görény véréet vette, s amelyet ő hajított át a szomszédék földjére?! Oh, ez a kis csacsi, nem tudta még, hogy vannak olyan csodálatos csirkék, amelyek minden éjtszaka feltámadnak és nem hagyják nyugodni az embert!

* * *

Török Pálék jóideig sohasem beszéltek a szomszédékról, pedig mindig nyomta a lelküket az el nem mondott szó. Kezdeni azonban egyikük sem akarta a beszédet, mert nagyon nehéz megvallani az embernek, hogy alul maradt! Ilyenkor legjobb úgy tenni, hogy nem is törődik az ember a szomszédal s arra sincs gondja, él-e vagy sem? Hiszen tenni csak tehet így az ember, hanem azért a szeme akaratlan mégis át-átvillan a szomszéd felé s ha semmi nevezetést sem vesz észre, annál sűrűbben pillogat át, s annál többet gondol arra, hogy: ugyan mit csinálnak ott a szomszédban? Miért nem követeli az öreg a szalmát? Vajjon az öreg miért gyógyíttatta a ló lábát? És, ha errefelé tekint, micsoda sötét szándékok villannak fel a szemében? Avagy lehetséges volna az, hogy azok a kék szemek nem hazudnak, s igaz lehetne az az ártatlan jóság, amely szinte megfogja az embert?!

Egy vasárnapon Török Pál gyanus dolgot látott. Két idegenforma ember jött Juhászékhoz, Száldobos felől, aznap délután meg két idevalósi tanyásbérlő tért be hozzájuk. Az egyik Szabados Sándor volt. Ez már jelent valamit — gondolta Török Pál magában. — Mit gyülekeznek ezek itt? Az ilyenféle emberek, akiknek tulajdon földje nincsen, igen szívesen beülnek a más földjére! Hátha vörösök ezek s nagy titokban itt tanácskoznak s itt osztják az uraság s a többi gazda földjét?! Az, hogy Juhász János nem valami nagyszájú, hangos ember, az semmit sem bizonyít, mert: alamuszi macska nagyot ugrik!

Török Pál, ámbár sejtette, hogy az asszony szívesen osztoznék vele ennek a gyanunak örömeiben, nem szólt a feleségének mégsem. Hátha felsül s megint alul marad?! Hiszen utoljára is, ha egyszer valamiért összejön egypár ember, az még nem jelent mindjárt bizonyos rosszat! Például, teszem, ha végrendeletet csinál az öreg Juhász János.

A következő vasárnap délután megint emberek gyűltek Juhászékhoz. Hát az csak bizonyos, hogy minden héten nem csinál végrendeletet az ember?! Török Pál töprengett: mit tegyen? Talán befogjon és behajtson a csendőrökhöz? Eleinte tetszett neki ez a gondolat, de aztán elállott tőle, mert hátha semmi rossz nincsen a dologban, s az árulkodással örökös szégyent hoz a saját fejére. Legjobb lenne ezeket előbb meglesni, kihallgatni s aztán tenni ellenük! Török Pál erre határozta el magát, de a feleségét sem avatta bele a szándékába, sőt, hogy a leleskedéséről az asszony se tudjon, jó ürügyet eszelt ki. Úgy egy kis óra mul-

tán a nyakába kanyarította subáját, fogta a botját s így szólt az asszonyhoz:

— Elmegyek egy kicsit Köpeciekhez.

— Hát mi ütött kendhez? — kérdezte az asszony.

— Azt hallottam, hogy volna egy jó szekerük és olcsón eladnák, mert kell a pénz nekik.

Az asszony már most egy szót sem szólt az ura szándéka ellen. Úgy látszik, Török Pál jól ismerte a feleségét, tudta, hogyha haszon néz ki valamiből, akkor mindjárt tetszik neki a dolog.

— Hanem adj egy pakli gyufát! Az enyém elfogyott. Kell az útra! Törökné előkereste a gyufát.

— De úgy vigyázzon kend erre, hogy ez a legutolsó pakli. Ebben a másikban még van két szál s elég lesz estére, amíg kend hazajön.

Török Pál elindult s lassan ballagott Köpeciek felé. Ámbár a töretlen hóban kimelegedett, szél sem fujt semerről sem, a subáját mégis úgy összefogta a mellén, mintha attól félt volna, hogy a szép, tiszta téli égen nyugovóra hajló nap valahogy belenézhet a szívébe s meglátja, hogy annak eldurvult kérgét az öreg szomszéd becsületes szemei és szelíd szavai általtörték immár s bent, a szíve legmélyében, régen elhantolt halottakként, régen elfelejtett jó érzések új életre támadva, imhol hetek óta kemény viadalt vívnak a maguk életéért csökönyösen csatázó, keserű, sötét, megszokott rosszindulatokkal. Minél messzebb haladt Török Pál a maga tanyájától, annál jobban erőt vett rajta az érzésnek hatalma, hogy, lám, itt ő se gazda, csak: ember. Török Pál meg-megállt s végig-végignézett a havas földeken. Hát ezeknek a most alvó földeknek ébredéskor felfakadó lehelletétől telik meg az ember lelke önzéssel, irigységgel, kapzsisággal s minden, másnak-ártó rossz érzéssel?! Az árokpárt szélén itt-ott megkopott hó alól kibarnuló föld pedig mintha erre azt mondta volna Török Pálnak: én, a föld, jó vagyok, a lehelletem tiszta, ti vagytok rosszak, emberek, mert azt hiszitek, hogy önzéssel, irigységgel, kapzsisággal s másnak-ártó rossz érzésekkel kell engemet szeretni, holott engem csak az szeret igazán s csak az méltó Istennek éltető ajándékára, aki tiszta, igazlelkű, szelíd, emberséges és jó...

Török Pálnak szinte zúgott a feje, mikor Köpeciek tanyájához ért. Sokáig habozott, bemenjen-e s hazudjon-e, csak azért, mert már otthon elmondta azt a hazugságot az eladó szekérről. Most olyanformát érzett, hogy belesülne a hazugságba. Török Pál tétozva megállt s meg-meg-törölgette az üstökét.

A tanyaudvaron egy gyerek szaladt át az ól felől a házba.

Török Pál rákiáltott:

— Itthon vannak a gazdáék?

— Nincs itthon senki! — kiáltotta vissza a gyerek. — Bementek a városba.

Török Pál nagyot lélezett: hát nem kell hazudnia, hazamehet békével. El is indult s keményen feltette magában, hogy innét nem kerül a másik dűlőút felé, ahonnét Juhászék tanyájába észrevétlenül eljuthatna leskelődni, hanem tisztességesen hazamegy. Csináljanak Juhászék amit amit akarnak, ő ugyan nem törődik velük!

Török Pál lassan bandukolt hazafelé. Ahogy még akkor kívánta, mikor a leskelődést kitervezte, Köpeciektől visszafelé menet hamar ráestelegett. A tanyákban itt is, ott is világot gyujtottak. Török Pál messziről megismerte, hogy melyik az ő tanyájának az ablaka. Ott is égett már a világ. Hát a megmaradt két szál gyufa közül az egyiknek bizonyosan nem pattant le a feje! Török Pál itt megállt s elővette a pipáját, hogy majd rágyujt. A pipát meg is tömte s elő akarta szedni a gyufát. Ide is benyúlt, oda is benyúlt, de egyik zsebében sem találta a gyufaskatulyát. Nyilván kirántotta a kendőjével a Köpeciek tanyája előtt, mikor az üstökét törölgette. Hát bizony a pakli gyufa, akárhogy tapogatja, kutatgatja a zsebeit, odavan!

Juhászék tanyájában is világot gyujtottak. Valami fehér kendővel akaszthatták be az ablakot, mert a világosság valahogy máskép, szelídebben sugárzott ki. Mintha csak az öreg Juhász szeme nézett volna ki a sötétbe és szelíden hívogatta volna Török Pált: jöjjön gazduram, nem követeljük mi a szalmát, se a kútostort, pedig láttuk a kendő udvarában a fészert alatt, adunk mi kenőcsöt, amitől meggyógyul a lába a lónak s adunk mi szívesen gyufát is, amivel világosságot lehet csinálni! Török Pál sokáig meredten nézte a messziről hívogató fehér világosságot s szinte megértette, hogy csakugyan azt mondja neki az a fényesség: jöjjön gazduram, nem kell itt leselkedni, benyithat hozzánk, hiszen mi úgysis tudjuk, hogy előbb-utóbb csak idejön, mert: a szelídség és a jóság olyan erőhatalom, ami megvárászol mindenkit és aminek nem lehet ellentállni!

Török Pál lassan elindult Juhászék dűlőjén. Hát gyufát csak kérhetek! — biztatta magát. — Ebben nincsen semmi megalázkodás! És ment, ment a Juhászék tanyája felé, de közben meg-megállt s felfigyelt. Nagy némaságban hallgatott az egész fehér világ s mégis e nagy templomi csendességben Török Pál mintha a gyerekkorában sokszor énekelt zsoltárt hallotta volna: „Mint a szép, híves patakra, a szarvas kívánczozik...“

Török Pál belépett Juhász Jánosék tanyaudvarába, csendesesen felővakodott a tornácra, s megállt az ablak alatt. Látni nem láthatott semmit; csakugyan valami fehér kendővel volt az ablak beakasztva. Belülről egy valaki hangja hallott egyfolytában:

— De most vessétek le ti is mindezeket, a haragot, a hirtelen felgerjedést, a gonoszságot, a káromlást és beszédeknek tisztátalanságát a ti szájatokból. Ne hazudjatok egymás ellen, mivelhogy levetkeztétek amaz ő embert, az ő cselekedeteivel egyben...

Török Pál nemigen értette meg, hogy mi lehet odabent, közelebb húzódott hát az ablakhoz, ezenközben a botja kicsúszott a kezéből és nagyot koppant. Úgy látszik, ennyi is elég volt a kutyának, mely eddig messziről némán figyelte a békés embernek látszó jövevényt s most nagy ugatással rohant elő. Török Pál a botja után nyúlt, de nem találta a sötétben. A kutya veszettül ugatott, erre aztán megnyílt a pitvarajtó s kijött az öreg Juhász. Török Pál úgy örült most, hogy elvesztette a gyufát s hazugság nélkül szólhat:

— Én vagyok itt a szomszédból. Köpeciek felé jártam, aztán elvesztettem a gyufámat. Otthon meg nincsen. Hát be akartam szólni, nem adnának-e kölcsön vagy egy pakli gyufát?

Az öreg Juhász János betessékelte a szomszédot a házba.

Három-négy ember, egypár asszony üldögélt a szobában, az asztalnál meg Veron ült és egy nagy könyv volt előtte.

Török Pál köszönt, mindnyájan fogadták. Juhász János előkereste a gyufát:

— Tessék gazduram, itt a gyufa. Hanem üljön le minálunk, nem vagyunk mi rossz emberek, nem vesszük rossz útra: Bibliát olvasunk.

Török Pál kérdőleg nézett fel az öregre.

— Nem vagyunk mi nazarénusok — beszélt tovább az öreg —, de úgy tartjuk, hogy azért rossz ez a mai világ, mert mindnyájan rosszak vagyunk, hát ha azt akarjuk, hogy jó világ legyen, nekünk is jóknak kell lennünk. A város messze van, templomba nem járhatunk be, hát itthon olvassuk a Bibliát. No, Veron, olvasd tovább. Hiszen gazduram is bizonyosan szívesen hallgatja.

Veron aztán olvasta tovább:

— „És felöltöztették amaz új embert, melynek újulása vagyon annak ábrázatjához illendő esméretben, aki teremtette azt. Hol nincsen Görög és Zsidó, Pogány, Szithiai, szolga és szabados, hanem minden és mindenkben Krisztus. Öltözzétek fel annak okáért, mint Istennek választottai, szentek és szerelmetesek, a könyörületességnek indulatait, a kegyelmességet, alázatosságot, szelídséget, csendességet... Mindezek felett pedig öltözzétek fel a szeretetet, mely a tökéletességnek kötele“...

* * *

Ugyancsak öreg este volt, mikor Török Pál hazaindult Juhászéktól. Egy darabon Szabados Sándorral mentek együtt. Az beszélt neki egyet-mást. Mikor aztán elváltak s Török Pál egyedül lépegetett a maga tanya-udvara felé, úgy érezte magát, mintha igazán megújódott volna. A subáját — pedig északi szél támadt — akaratlan szétvetette a mellén, hogy az éj csillagai is beláthassanak a szívébe.

A felesége elég morcosan fogadta.

— Hol a pokolban jár kend?

— Hát Köpecieknél is voltam. Nem voltak otthon...

— Hát kivel akaszkodott össze? S hallott-e legalább valami újságot?

Török Pál örült, hogy a felesége így faggatja, mert enélkül nehezebben ment volna a dolog.

— Hát azt hallottam — szólt Török Pál csendesen —, hogy a gróf azt írta a fogságból, hogy azt a Juhász gyereket, aki puccerje volt, a világért el nem ereszti maga mellől; ha hazajönnek, akkor is belső emberének tartja, elviszi a Dunántúlra, ott ad neki földet, ezt a szedres-zugi földet pedig, azt rendelte a gróf, átírják az öreg Juhász Jánosra. Örök tulajdonnak...

— Kitől hallotta ezt kend?

— Ezt Szabados mondta, mikor... eljöttünk Juhász Jánoséktól.

— Hát ott is járt kend?

— Betöltam oda is. Elvesztettem a gyufát, hát tőlük kértem.

— Aztán ők maguk nem mondták el ezt kendnek?

— Nem — felelte Török Pál nyugodtan —, mert mikor én betértem hozzájuk, már akkor nem volt ilyen beszélgetés, hanem... Bibliát olvasunk...

Az asszony nagyot nézett, de nem szólhatott semmit, mert Török Pál hirtelen intett a kezével, hogy csitt, hallgasson! Csakugyan, a sötét szobából a két gyerek szava hallott ki, akik nem vették észre, hogy nyitva van az ajtó s a kuckóban esti imádságképen elkezdték a Miatyánkot.

Török Pál csendesen levette a süvegét; az asszony meg akaratlanul összehúzta a kezét, de mert a földre szokott asszonyi lélek mégis csak nehezebben tanulja meg a repülést, arra gondolt, hogyha a szomszéd tanyát csakugyan az öreg Juhász örök tulajdonának írják, hát az ő János fiok, ha megjön a háborúból, elvehetné azt a Veront, legalább anyja lenne ezeknek a gyerekeknek...

A sötét szobában a Miatyánkot jóformán hiba nélkül mondták el a gyerekek. Az igaz, hogy az álmos Miska a végét már úgy motyogta, hogy abból ugyan semmiféle földi ember egy árva szót sem érthetett, de akihez szállt az imádság, az bizonyosan megértette, hogy a Miska azt mondta: „Mert Tied az ország, a hatalom és a dicsőség, most és mindörökkön örökké, Amen!“

Bartóky József.